

ckiego¹. Trzeba więc robić wszystko — szukając nowych dróg — by „godzina Biblii” była naszą godziną i by polscy duszpasterze także otwarli się „na to co nowe” i nie dawali się uprzedzać „innym”² w otwieraniu skarbca Biblii (por. KL 51) wobec swoich wiernych.

Giełczew

KS. JAN FLIS

1. Por. *La Bibbia libro di Dio* (Specjalny numer czasopisma „Orizzonti”, nr 52, 2n. J. Kudasiewicz, *Pismo święte jako księga ludu Bożego i jej znaczenie duszpasterskie*. w: *Wstęp ogólny do Pisma świętego* (red. J. Homerski), Poznań—Warszawa 1973, s. 363.

2. Por. J. Kudasiewicz, *Instytut Nauk Biblijnych*, w: *W dwudziestolecie Soboru Watykańskiego II. Recepcja — doświadczenia — perspektywy* (red. J. Homerski, F. Szulc), Lublin 1987, s. 151.

O. Franciszek Małaczyński OSB

IX SPOTKANIE SEKRETARZY KOMISJI NARODOWYCH EUROPY DO SPRAW LITURGII

W dniach od 30 maja do 4 czerwca 1988 roku odbyło się w Leanyfalu IX spotkanie sekretarzy Komisji narodowych Europy do spraw Liturgii. Miejscem spotkania był Dom Rekolekcyjny im. św. Gerarda należący do archidiecezji w Ostrzyhomiu, położony 40 kilometrów od Budapesztu.

W spotkaniu wzięło udział 25 uczestników, którzy reprezentowali 19 krajów Europy. Niektóre z krajów europejskich mają odrębne komisje dla regionów językowych.

Pierwszy raz uczestniczyli w spotkaniu przedstawiciele Czech, Litwy i Węgier. Reprezentowane były także inne kraje wschodniej Europy: Chorwacja, Słowenia, Polska i Niemiecka Republika Demokratyczna. Chociaż przedstawiciel Węgier prof. Józef Török pierwszy raz uczestniczył w spotkaniu, zorganizował je w sposób znakomity, w czasie obrad używano języków: angielskiego, francuskiego, niemieckiego i włoskiego.

W obradach uczestniczył przedstawiciel Kongregacji Kultu Bożego, prałat Kamil Perl, który chętnie podejmował rolę tłumacza.

Głównym tematem obrad był stosunek pobożności ludowej do liturgii. W czasie posiedzeń plenarnych oraz w grupach językowych omówiono następujące tematy:

1. Pojęcie pobożności ludowej.
2. Napięcia między liturgią i pobożnością ludową.
3. Inkulturacja liturgii w duchu pobożności ludowej.
4. Rozwój pobożności ludowej w duchu liturgii.
5. Śpiew i muzyka w liturgii, kult Maryjny, pielgrzymki.

Okazało się, że pojęcie pobożności ludowej jest bardzo trudne do ścisłego ujęcia. Przedłożono cały szereg definicji „pobożności ludowej”, ale żadna z nich nie wyczerpuje rzeczywistości bardzo różnorodnej.

Nie ma wątpliwości, że istnieją związki pobożności ludowej z kulturą narodową, ale te związki są bardzo rozmaite. Nasilenie objawów pobożności ludowej w różnych krajach Europy jest bardzo różne. W krajach skandynawskich zjawisko pobożności ludowej prawie nie występuje. Życie katolików rozproszonych na wielkich obszarach ogranicza się do udziału w liturgii, na którą trzeba jechać dziesiątki lub setki kilometrów. W miarę posuwania się na południe Europy zauważa się coraz więcej objawów pobożności ludowej. Zauważono, że bardzo często porównania pobożności ludowej z liturgią nie są ścisłe, bo zestawia się objawy pobożności ludowej wzięte z życia, z liturgią opisaną w urzędowych księgach, a nie z praktykowaną w rzeczywistości.

Wydaje się, że słuszniejszą jest rzeczą opisywać zjawiska pobożności ludowej, niż siłić się na precyzyjną definicję. Odpowiedzi 17 krajów na kwestionariusz przygotowawczy dostarczyły tych opisów.

Uczestnicy sympozjum stwierdzili, że w pobożności ludowej występują pewne braki oraz cechy pozytywne. Do braków należy zaliczyć:

a) koncentrację uczuć wokół elementów o mniejszym znaczeniu (np. przesadny kult lokalnego patrona) z pominięciem Eucharystii;

b) brak związku ze Słowem Bożym;

c) brak związku z rokiem liturgicznym;

d) czasem elementy magiczne lub komercyjne.

Pobożność ludowa odpowiada jednak potrzebom wiernych i zawiera cały szereg elementów pozytywnych:

a) w formach pobożności ludowej wyraża się uczuciowa strona psychiki ludzkiej i cielesna natura człowieka,

b) człowiek wyraża swoje pragnienie znalezienia skutecznej opieki w różnych okolicznościach życia,

c) w muzyce ludowej wypowiada się charakter narodowy,

d) różne nabożeństwa związane z porami roku wyrażają związek człowieka z otaczającą go przyrodą,

e) niektóre formy pobożności ludowej podkreślają uroczysty charakter świąt i rozszerzają świętowanie poza mury świątyni,

f) wnoszą element religijny w różne zjawiska codziennego życia.

Rzeczowe dyskusje i naświetlenie zagadnienia z różnych stron pozwoliły zebranim zrozumieć wartości pobożności ludowej w dziele inkulturacji liturgii, czyli jej dostosowania do mentalności i uczuciowości różnych narodów.

Zebrani postanowili przekazać kompetentnym władzom wnioski z dyskusji. Oto niektóre z nich:

a) Należy popierać adaptację liturgii do kultury narodowej, aby ułatwić czynne uczestnictwo;

b) Ułatwiać zrozumienie słowa Bożego przez łatwe komentarze;

c) Popierać rozwój religijnego śpiewu ludowego;

d) Umożliwić tworzenie dla niektórych tekstów liturgicznych form alternatywnych, łatwiejszych do śpiewania;

e) Poprawić formację animatorów liturgii, aby umieli we właściwy sposób wykorzystać możliwości adaptacji przewidziane w księgach liturgicznych;

f) Zwrócić uwagę na miejsca pielgrzymkowe;

g) Uwzględnić w liturgii ważniejsze przejawy życia cywilnego (np. początek roku, dzień matki itp.).

Sekretarze złożyli sprawozdanie z rozwoju życia liturgicznego w ich krajach w ostatnich dwóch latach podkreślając osiągnięcia i niepowodzenia.

Ze sprawozdań sekretarzy różnych narodów Europy, od siebie bardzo odległych, wynika, że wszędzie tam, gdzie podjęto modernizację tekstów starych pieśni, lud przestał je śpiewać. W Niemczech nowe pieśni uznane przez poetów i muzyków za najlepsze z trudnością torują sobie drogę.

W dniach obrad uczestnicy śpiewali wspólnie Jutrznie i Nieszpory oraz Mszę św. Psalmody Liturgii godzin oraz Modlitwa eucharystyczna odbywały się w języku łacińskim, natomiast hymny, czytania i homilie były wykonywane w różnych językach europejskich.

Uczestnicy spotkania mieli możliwość poznania najważniejszych zabytków Budapesztu i Ostrzyhomia. Olbrzymia bazylika prymasowska w Ostrzyhomiu, zbudowana w XIX wieku na miejscu poprzedniej, zniszczonej przez Turków, znalazła się obecnie na granicy archidiecezji i państwa węgierskiego, w małym mieście, którego życie religijne koncentruje się w kościołach parafialnych. Bazylika stanowi cel licznych wycieczek, ale życie religijne archidiecezji koncentruje się około bazyliki św. Stefana w Budapeszcie. Tam również mieści się Generalne Seminarium Duchowne dla diecezji węgierskich i wydział teologiczny.

W Budapeszcie odbyło się spotkanie z przedstawicielami Episkopatu Węgierskiego.

Przewodniczący Komisji do spraw Liturgii przedstawił sytuację Kościoła na Węgrzech. Wskutek ucisku lat stalinowskich życie religijne bardzo ucierpiało. Wydawanie ksiąg liturgicznych posuwa się bardzo powoli. Jest jednak nadzieja na poprawę w tej dziedzinie.

Tyniec

O. FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI OSB

RECENZJE

HUGOLIN LANGKAMMER OFM *Biblijne podstawy duchowości chrześcijańskiej*. Wrocław 1987, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, s. 287.

Autor książki *Biblijne podstawy duchowości chrześcijańskiej*, o. prof. Hugolin Langkammer chce dać odpowiedź na pytanie „czym jest duchowość chrześcijańska lub czym właściwie powinna być, gdy w jej określenie wprowadzimy wymowę Biblii” oraz ukazanie „na ile Biblia może i powinna być wskaźnikiem dla wizji chrześcijańskiej duchowości, takiej, którą reprezentuje Kościół dla współczesnego świata” (Wstęp).

Książka składa się z ośmiu rozdziałów. Charakter fundamentalny ma rozdział I: „Biblia o duchowości” (s. 8—48). Autor najpierw przytacza różne znaczenie pojęć „duchowość” i „duchowy”, potem przedstawia rozwój starotestamentowej duchowości — od „życia Bożego” w ST do interpretacji faryzejskiej — i przeciwstawia jej Pawłowe „nawrócenie” i „pójście za Jezusem”.

U podstaw duchowości chrześcijańskiej jest sam Jezus Chrystus i głoszone przez Niego Królestwo Boże. Program duchowości chrześcijańskiej, którą należy realizować w Królestwie Bożym, Jezus zawarł w Kazaniu na Górze. Ujawnieniem tego programu było powołanie uczniów i słowa o „pójściu za Nim”. Poprzez wiarę w zmartwychwstanie duchowość pójścia za Chrystusem została rozszerzona na wszystkich wiernych. Idea „pójścia za Jezusem” w nauczaniu św. Pawła i w późniejszych pismach NT została rozwinięta w duchowość „naśladowania” Chrystusa, bycia z Nim i w Nim.

Duchowości wg św. Pawła, Autor poświęcił więcej uwagi. Z wydaniem i śmiercią Jezusa „za nas” św. Paweł wiąże sformułowania o byciu razem z Chrystusem, co jest etapem przejściowym na drodze do pełni duchowości chrystocentrycznej, do „bycia w Chrystusie”, do „umierania w Chrystusie i dla Chrystusa”; a to powoduje dalszą przemianę: Chrystus żyje w nas. Taka unia z Chrystusem jest personalna, egzystencjalna, eklezyjalna, sakramentalna, eucharystyczna i pneumatyczna; z niej bierze początek wszelka duchowość chrześcijańska, a zarazem jest jej celem.

W rozdziale II (s. 49—75) został omówiony problem zgodnego z zamierzeniami Stwórcy życia aktywnego, pracy ludzkiej. Pismo św. porusza problem pracy począwszy od Księgi Rodzaju poprzez proroków i księgi mądrościowe po Nowy Testament. Według Ewangelii praca łączy się z urzeczywistnieniem Królestwa Bożego na ziemi. Św. Paweł nadaje nadto pracy wymiar społeczny: praca jest konieczna, aby żyć, aby żyć dla innych, aby żyć dla Chrystusa. Zatem praca to udział w Bożej twórczości oraz w zbawczym dziele Chrystusa. Praca wymaga uświęcenia i poświęcenia; jest włączona w proces „nowego stworzenia”.

Praca wymaga odpoczynku — to jest tematem rozdziału III (s. 77—93). Odpoczynek jest w ST nakazem i darem. Odpoczynek szabatowy to czas zbawczy darowany człowiekowi. Późniejsza kazuistyka spłyciła istotę przykazania szabatowego, dlatego Jezus „Pan szabat” naucza, że szabat jest pozytywnym prawem dla dobra człowieka. NT obok zwykłego wypoczynku zna również myśl o wewnętrznym pokoju, który można odnaleźć tylko w Chrystusie (Mt 11, 28—30). W duchowości odpoczynku dla chrześcijanina najważniejsze miejsce powinno zajmować uświęcenie niedzieli z Ucztą Eucharystyczną w centrum. Nawet zwykły odpoczynek chrześcijanina powinien nosić piętno duchowości, aby w Chrystusie stawać się „nowym stworzeniem”.